

Bog anmeldelser

P. P. Sveistrup: Indledning til Studiet af Driftsøkonomi. 2. Udg. 1941. 272 S.

— — *Driftsøkonomiens Anvendelse ved Salget. 1939. 181 S.*

— — *Driftsøkonomi ved Investering og Financiering. 1940. 186 S.*
Nyt nordisk Forlag.

I 1938 udgav Lektor Sveistrup »Indledning til Studiet af Driftsøkonomi«, der i 1939 og 1940 blev efterfulgt af »Driftsøkonomiens Anvendelse ved Salget« og »Driftsøkonomi ved Investering og Financiering«. Nu er den første af disse Bøger blevet udsendt i en stærkt omarbejdet og udvidet Udgave. Tilsammen giver de 3 Bøger en Fremstilling af de fleste af den brogede Samling Problemer, der efterhaanden henføres under Driftsøkonomien.

Behandlingen af dette Emne er yderst forskellig, idet ikke blot Nationaløkonomer, men ogsaa Regnskabsfolk, Ingeniører o. s. v. har beskæftiget sig dermed ud fra vidt forskellige Forudsætninger og Interesser. Forfatteren til disse Bøger anvender i udpræget Grad en regnskabsmæssig Fremstillingsmaade, hvilket viser sig allerede i Emnets Inddeling, idet Virksomhedernes Driftsudgifter er Hovedemnet i den første af Bøgerne, Salgsindtægterne herunder Prispolitik i den anden, og Problemer i Forbindelse med Status behandles i den sidste af Bøgerne.

Under Gennemgangen af Udgiftssiden omtales Delingen mellem faste og variable Omkostninger, der er af afgørende Betydning for Driftsøkonomien. Formaålet med denne Sondring er bl. a. at paavise, at en Virksomheds Produktionsomkostninger ikke er noget entydigt Begreb, og at de Udgifter, en Virksomhed maa medregne i sine Kalkulationer ved Produktionen af en Vare, afhænger af, paa hvor lang Sigt Beregningen foretages, og om der forventes en saa stor Ændring i Produktionens Størrelse, at de faste Anlæg maa udvides eller indskrænkes. Regnskabsmæssigt giver denne Sondring sig Udtryk i Delingen mellem Drifts- og Anlægsudgifter, idet Udgifter, der maa antages at have Betydning for Virksomhedens Indtjeningsevne ud over Regnskabsaaret (Maskiner o. s. v.), bogføres under Aktiverne og afskrives med et (vilkaarlig) fastsat aarligt Beløb i Modsætning til Driftsudgifterne, der maa afskrives straks, fordi de kun har Betydning for Indtjeningsevnen i det løbende Regnskabsaar. Der kunde være Grund til, i højere Grad end Bogen gør, at fremhæve, at Delingen mellem Drifts- og Formueregnskab, der jo i Praxis anses for at være meget skarp, i Virkeligheden er vilkaarlig, svarende til, at der ingen skarp Sondring er mellem faste og variable Omkostninger.

Endvidere omtales, at en betydelig Del af Virksomhedernes Omkostninger er fælles (eller forenede) for flere Varer. Dette medfører ogsaa Vanske-

Bog anmeldelser

P. P. Sveistrup: Indledning til Studiet af Driftsøkonomi. 2. Udg. 1941. 272 S.

— — *Driftsøkonomiens Anvendelse ved Salget.* 1939. 181 S.

— — *Driftsøkonomi ved Investering og Finansiering.* 1940. 186 S.
Nyt nordisk Forlag.

I 1938 udgav Lektor Sveistrup »Indledning til Studiet af Driftsøkonomi«, der i 1939 og 1940 blev efterfulgt af »Driftsøkonomiens Anvendelse ved Salget« og »Driftsøkonomi ved Investering og Finansiering«. Nu er den første af disse Bøger blevet udsendt i en stærkt omarbejdet og udvidet Udgave. Tilsammen giver de 3 Bøger en Fremstilling af de fleste af den brogede Samling Problemer, der efterhaanden henføres under Driftsøkonomien.

Behandlingen af dette Emne er yderst forskellig, idet ikke blot Nationaløkonomer, men ogsaa Regnskabsfolk, Ingeniører o. s. v. har beskæftiget sig dermed ud fra vidt forskellige Forudsætninger og Interesser. Forfatteren til disse Bøger anvender i udpræget Grad en regnskabsmæssig Fremstillingsmaade, hvilket viser sig allerede i Emnets Inddeling, idet Virksomhedernes Driftsudgifter er Hovedemnet i den første af Bøgerne, Salgsindtægterne herunder Prispolitik i den anden, og Problemer i Forbindelse med Status behandles i den sidste af Bøgerne.

Under Gennemgangen af Udgiftssiden omtales Delingen mellem faste og variable Omkostninger, der er af afgørende Betydning for Driftsøkonomien. Formaålet med denne Sondring er bl. a. at paavise, at en Virksomheds Produktionsomkostninger ikke er noget entydigt Begreb, og at de Udgifter, en Virksomhed maa medregne i sine Kalkulationer ved Produktionen af en Vare, afhænger af, paa hvor lang Sigt Beregningen foretages, og om der forventes en saa stor Ændring i Produktionens Størrelse, at de faste Anlæg maa udvides eller indskrænkes. Regnskabsmæssigt giver denne Sondring sig Udtryk i Delingen mellem Drifts- og Anlægsudgifter, idet Udgifter, der maa antages at have Betydning for Virksomhedens Indtjeningsevne ud over Regnskabsaaret (Maskiner o. s. v.), bogføres under Aktiverne og afskrives med et (vilkaarlig) fastsat aarligt Beløb i Modsætning til Driftsudgifterne, der maa afskrives straks, fordi de kun har Betydning for Indtjeningsevnen i det løbende Regnskabsaar. Der kunde være Grund til, i højere Grad end Bogen gør, at fremhæve, at Delingen mellem Drifts- og Formueregnskab, der jo i Praxis anses for at være meget skarp, i Virkeligheden er vilkaarlig, svarende til, at der ingen skarp Sondring er mellem faste og variable Omkostninger.

Endvidere omtales, at en betydelig Del af Virksomhedernes Omkostninger er fælles (eller forenede) for flere Varer. Dette medfører ogsaa Vanske-

ligheder ved Beregningen af Varenes Produktionsomkostninger, der forudsætter, at man kan foretage en Fordeling heraf paa de enkelte Varearter og Stykker. Bogen giver en udførlig Fremstilling af de Forsøg, der er gjort herpaa, men til Trods for at Forfatteren er klar over, at det er umuligt at komme til nogen rigtig Løsning, tillægger han disse Forsøg en vis Værdi og henviser til, at mange Virksomheder foretager saadanne Beregninger af Omkostningerne. Det er dog tvivlsomt, om disse Beregninger er til nogen Nytte for Virksomhederne, navnlig hvis de lægges til Grund for deres Prispolitik. Hvis de fælles Omkostninger er betydelige, risikerer man at fastsætte Varepriser, der afviger saa stærkt fra, hvad de faktiske Markedsforhold tilsiger, at Virksomhederne ikke stilles bedre, end hvis Priserne fastsættes alene efter et Skøn.

Dette Spørgsmaal behandles iøvrigt nærmere i det andet Bind om Salget. I Afsnittet om Efterspørgselen omtales de Forsøg, der ved Hjælp af Markedsanalyser er gjort paa at bestemme, hvilken Betydning Prisændringer har for den efterspurgte Mængde, et Spørgsmaal, der navnlig har Betydning for Virksomheder, hvis Omkostninger pr. Vareenhed falder, naar Produktionen udvides. Endvidere omtales Monopolets Betydning for Prisdannelsen, herunder at Monopolisten kan tage forskellige Priser for samme Vare (Elektricitetsværker) og derved forøge Indtægterne. Derimod kommer Forfatteren ikke ind paa, at Monopolet i nogle Tilfælde er en billigere Driftsform end fri Konkurrence, i andre Tilfælde derimod dyrere, fordi det holder Liv i smaa urentable Virksomheder. (Det gælder saaledes visse Karteller).

I Slutningen af Bogen gives der paa Grundlag af det af Priskontrolraadet offentliggjorte Materiale en Fremstilling af de forskellige Former for Prisaftaler, hvorimod en særlig Omtale af de forskellige Monopolsammenslutninger: Truster o. s. v. savnes.

Af de Emner, der behandles i Bogen om Investering og Financiering, ligger en Del i Periferien af Driftsøkonomien, der jo hovedsagelig beskæftiger sig med Virksomhedernes Pris- og Omkostningsforhold. Det gælder især Afsnittene om Financiering af Drifts- og Anlægsudgifterne, hvor bl. a. Rembourser omtales. Iøvrigt er Behandlingen af de forskellige Spørgsmaal i denne Bog ikke særlig dybtgaaende, hvad pladsmæssige Grunde ogsaa vilde være en Hindring for. Dog skal det fremhæves, at Forfatteren i Afsnittet om Konkurrence og Samarbejde viser, at de forskellige Virksomheder inden for en Branche, hvor der er Konkurrence, allesammen kan føle sig tilskyndet til at udvide deres faste Anlæg for derigennem at faa lavere Produktionsomkostninger med det Resultat, at den samlede Produktionskapacitet bliver for stor og Anlæggene daarlig udnyttet, saaledes at Produktionen ikke bliver billigere til Trods for, at Virksomhederne nu arbejder i en højere Teknik.

Bøgerne danner Grundlag for Undervisningen ved det statsvidenskabelige Fakultet, men vil med Udbytte kunne læses af andre, der interesserer sig for Driftsøkonomi. Ganske vist indeholder Fremstillingen et stort Antal matematiske Udtryk, hvad der gør den vanskeligere at tilegne sig for Læsere, der ikke er fortrolig hermed, uden iøvrigt at give noget særligt Bidrag til Forstaaelsen, men den ledsagende Tekst er som Helhed tilstrækkelig til at forklare Betydningen af de anvendte Udtryk. *Erik Reeh.*